

25 oktober 1968

Goedenavond, vrienden.

Bij het begin van deze bijeenkomst wijs ik u erop dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn. Denk dus zelf na. Ik zou vandaag willen spreken over wat populair "de olympiade" heet.

OLYMPIADE

De olympische spelen zijn een vredesfeest, waarop alle atleten kunnen samen komen en eenieder is gevrijwaard tegen elke aanval. Zo was het in de Oudheid en zo zal het in theorie ook heden blijven. Nu spreekt men immers van een feest, waarbij de verschillende landen vreedzaam en op sportieve wijze met elkander concureren om de hoogste olympische eer te behalen. Maar nu de praktijk? Deze olympische spelen, een miljoenen verslindende zaak - dat kan ik u verzekeren - speelt zich af in een land, waarin een groot deel van het volk geen voldoende huisvesting, voeding of onderwijs geniet. In ditzelfde land is een soort kleine revolutie tijdelijk gestaakt om de gasten van buiten niet al te zeer af te schrikken.

Onder de atleten vinden wij velen die militairen zijn die vandaag op sportief vreedzame wijze trachten een plaats op een erepodium te veroveren en een van de vele medailles in de wacht te slepen, om morgen misschien weer een landje als Tsjecho-Slowakije te bezetten of bommen te gooien op Vietnam. Wij zien er verschillende rassen naast elkaar. Felle Japanners, lange slanke negers met hun antilopengang, blanken van alle soorten, uit alle blokken en van alle kwaliteiten. Schijnbaar is er geen verschil, zij zijn gelijken. Toch zijn vele kleurlingen alleen maar in tel, wanneer zij gewonnen hebben. Winnen zij niet, dan zijn zij niet in tel, een minderwaardig ras. Andere atleten zullen na behaald succes moeten trachten uit hun lichamelijke bekwaamheden geld te slaan, omdat anders hun ouders en de te grote familie die kerkelijk goedgekeurd is voortgebracht, misschien van honger om zouden komen.

Ik weet niet hoe u denkt over zo iets. Is heb alle respect voor de sportzin van de deelnemers aan de olympiade en het idealisme van de velen die alles doen om deze spelen in de juiste geest te doen verlopen. Maar ik vraag mij wel af, of er werkelijk plaats is op een wereld als de uwe voor een dergelijke prestigieslag onder het mom van idealisme. Let wel: prestigieslag. Hier wordt niet meer gevochten om de eer van de atleet, de vreugde van de lichamelijke bekwaamheid, het kunnen. Meer en meer wordt hier gevochten om bijvoorbeeld te bewijzen dat de Sovjet-Unie toch beter is dan de Amerikanen, en omgekeerd. Hier doen landen mee - ten koste van zeer grote offers - om middels hun atleten aan te tonen dat zij toch eigenlijk veel belangrijker zijn, dan men zou denken. Mijns inziens is deze olympiade een decor, waarachter zich eenzelfde koudeoorlogsmentaliteit en prestigestrijd verbergt, waarachter zich dan ook hetzelfde touwtrekken afspeelt als overal anders.

Nu krijg ik waarschijnlijk alle sport-lievenden tegen. Toch heb ik alle redenen om juist dit te zeggen. Want wat zijn de feiten, waarvoor deze wereld staat? Deze wereld zal bijvoorbeeld in rond 40 jaren bijna een verdubbeling van het aantal mensen zien, tenzij er iets in de mentaliteit van de mensen en de algemeen gepredikte moraal iets gaat veranderen. Gezien de te verwachten productiestijging en de stijging van het bevolkingsaantal, betekent dit dat geen werkelijke oplossing in zicht is, of te vinden is, voor bijvoorbeeld de in bepaalde gebieden optredende voedsel- tekorten. Indien u over uw eigen land wilt spreken, dan geldt dit ook voor het huisvestingsprobleem, werkgelegenheid, onderwijs enzovoort. Alle idealistische maatregelen die je neemt, zullen vast lopen tegen deze steeds sneller plaatsvindende uitbreiding van het aantal mensen op de wereld. Een dergelijk uitbreiden van het aantal mensen op de wereld zou alleen maar zin kunnen hebben, wanneer de mensheid zichzelf voortdurend zou decimeren.

Ik meen dat in een tijd als de uwe zoveel belangstelling voor de prestaties van atleten niet op zijn plaats is. Laten liever de heren politici zelf zich eens met elkander gaan meten en dan niet

in speerwerpen of zoiets, maar in het daadwerkelijk bevorderen van de wereldvrede, en het daadwerkelijke oplossen van problemen als bijvoorbeeld de overbevolking, werkeloosheid, te grote verschillen in welvaart en al die dingen die zij zo graag in hun programma's opsommen. Laten de heren politici eens onderling een olympisch duel aangaan, waarbij zij duidelijk moeten maken, wat de door hen gepropageerde en misschien zelfs aangenomen wetten nu werkelijk hebben uitgehaald ten bate van de mensheid.

Laten wij ook de geestelijkheid hierbij niet vergeten. Laat ons bijvoorbeeld de boeddhistische monniken eens laten vertellen, hoe in de geest van de wegen die de grote Boedda heeft voorgeschreven, de politieke strijd der boeddisten in vele landen - want die is er - te verklaren is en de zin ervan eens uitleggen... En degene die dit rationeel en redelijk kan doen, zonder daarbij in te gaan tegen de regels die de grote Gautama Boedda stelde, geef die dan een gouden medaille. Laat ook alle kardinalen eens tezamen komen en eens duidelijk maken, wat volgens hen van het grootste belang is: dat een mens zijn God kan ontmoeten, of de handhaving van het kerkelijk gezag. Laat hen eens duidelijk maken, wat belangrijker is: een geestelijke en lichamelijke gezondheid van de gelovigen of een discipline, waarbij niet alleen het niet gebruiken van de pil, maar in feiten een soort religieuze kadavergehoorzaamheid een grote rol speelt.

Om een voorbeeld te geven van de dingen die op deze wijze verduidelijkt zouden kunnen worden, zouden wij kardinalen als Ottaviani de vraag voor kunnen leggen, waarom men tot het besluit kwam, alle zogenaamde slotkloosters - waarin de vrouwen alleen bijeen heten te zijn om te bidden - opeens onder het zogenaamde pauselijk slot werden gebracht. Want het zou toch op zijn minst onthullend en interessant zijn eens te horen, waarom dergelijke heren aan religieuzen menen voor te mogen schrijven, wat zij nu wel en niet mogen doen. En vooral, wat het nut is dat van een dergelijke beheersing wordt verwacht. U leeft in een wereld vol mooie leuzen. Leuzen over de faire, de sportieve strijd enzovoort. Toch heb ik mij laten vertellen dat menig Romein niet veel verschil zou zien tussen een hedendaagse cup-voetbalwedstrijd en een gladiatorengevecht. Ik zou graag eens willen weten hoe dergelijke dingen in elkander zitten.

Nu staat men als geest tegenover dergelijke dingen als olympische spelen en het genoemde enigszins anders dan mensen in de stof, zodat men er misschien niet al te veel over zou moeten spreken. In mij leeft echter nog steeds de vraag, wat nu eigenlijk belangrijk is in een mens. Dat hij veel weet? Er zijn veel grote schoften die ontzettend veel weten. Dat hij persoonlijkheid heeft? Dat hadden onder meer Hitler en Stalin zeker ook. Grote staatslieden, maar vooral ook grote dictators, hadden allen grote persoonlijkheid. Dus persoonlijkheid is eigenlijk ook niet zo belangrijk voor de mens. Lichaamskracht dan misschien? Lichaamskracht is soms dommekracht. Het bezit van grote lichamelijke kracht maakt iemand niet meer of minder menselijk. Een mens zal nu eenmaal nooit zo sterk zijn als bijvoorbeeld een olifant. Wanneer hij dus niet slimmer is dan dit dier, zal hij ondanks alle kracht de mindere daarvan blijven. Wanneer wij een olympiade uit zouden moeten schrijven en spelen zouden moeten organiseren, dan zouden wij dit mijns inziens eens moeten doen ten aanzien van de facetten van het mens-zijn. Wat is de mens?

Het ideaal van degenen die de olympische spelen weer hebben ingesteld, is de ontmoeting en verbroedering van alle volkeren in de sport. Maar ik heb zo het gevoel dat er aan die verbroedering nog wel het een en ander mankeert. Misschien heb ik het mis. Ik spreek natuurlijk niet over de atleten. Daar zal het waarschijnlijk nog wel gaan. Ik heb het meer over de wijze, waarop zij bijeen worden gebracht. U realiseert u waarschijnlijk niet dat per twee atleten van de Sovjet-Unie er één official of verzorger is die tevens "politiek geschoold" is, en dus in feite optreedt als een soort controleur. Dit geldt overigens niet alleen voor de Sovjet-Unie, maar voor de meeste landen van onder meer het oostblok. U realiseert zich waarschijnlijk niet dat de atleten van de USA weliswaar na een vrije verkiezing volgens verdienste worden uitgezonden, maar dat op het ogenblik dat hun uitzending vaststond, reeds een geheimzinnige instantie begon hun doopceel te lichten om te zien, of de heren onder pressie te zetten waren wanneer zij iets gek deden, en ook na te gaan in hoeverre men dergelijke mensen bij een eventuele overwinning al dan niet met nadruk als sporthelden zou moeten huldigen.

Wat moet je beginnen met een dergelijke ontmoeting in broederschap? Met een soort politiestaat in een olympisch dorp? Want het verschilt toch niet zoveel met de politiestaten in de wereld, vindt u wel? Het is juist deze mentaliteit van bewaken, van de vaste lijn, het volgen der vastgestelde gedragsnorm die de mens elke dag weer minder menselijk maakt. Je kunt een goed rechter zijn, zonder een goed mens te zijn, wanneer je namelijk je alleen aan de letter der wet houdt zonder je iets aan te trekken van de beweegredenen van de man die als misdadiger voor je komt te staan. Je kunt een goed rechter zijn misschien, wanneer je alleen maar met de omstandigheden rekening houdt en zover mogelijk de wet maar aan je laars lapt. Maar de enige werkelijk goede rechter zou, volgens mij, de man zijn die tracht te begrijpen en tussen daden en wet als het ware tracht te bemiddelen. Zou dat geen mooi olympisch vak zijn dat rechtvaardig oordelen? Want werkelijk rechtvaardig oordeelt men in deze wereld niet vaak.

U wilt voorbeelden hebben? In Nederland vinden twee uitzettingsprocedures plaats in dezelfde stad, Amsterdam. In het ene geval gaat het om een ontruimingsvordering door de gemeente, in het tweede geval - bij ongeveer gelijke omstandigheden - gaat het om de eis van de eigenaar van een pand dit voor eigen gebruik te mogen bestemmen. In beide gevallen was aan alle wettelijke formaliteiten voldaan. Resultaat: de gemeente kreeg het recht tot uitzetting na 30 dagen - wat inderdaad gebeurde -, maar de particuliere eigenaar moet de onwillige gebruiker van zijn pand nogmaals enkele jaren tijd laten, omdat het "gezien de huisvestingsmoeilijkheden niet mogelijk was ..." enzovoort. Toch waren de omstandigheden praktisch gelijk en werden beide zaken zelfs behandeld voor dezelfde Kamer. Is het rechtvaardig, wanneer een publieke instantie gelijk krijgt in een geval, waarin een particulier minder gelijk krijgt? Ik meen dat dit onjuist is.

En wanneer het over recht gaat, kan ik mij bijvoorbeeld af gaan vragen, of het rechtvaardig is dat de gemeenschap beslist over een groot deel van uw gelden. De meesten van u realiseren zich niet werkelijk, hoever de lasten in deze tijd op kunnen lopen. Er zijn zelfs mensen die meer dan 30 % van hun werkelijk en door arbeid verworven inkomen zien verdwijnen aan belastingen en dergelijke - de indirecte belastingen buiten beschouwing gelaten. Een dergelijke heffing zou als rechtvaardig en redelijk kunnen worden beschouwd, wanneer zij werkelijk werden gebruikt voor de reële behoeften van de gemeenschap. Indien wij achternagaan, hoe groot het aantal niet noodzakelijke instanties is, hoe groot het aantal is van in wezen overbodige of niet werkelijk noodzakelijke prestigeprojecten - soms zelfs gevaarlijke prestigeprojecten - is, moeten wij aannemen dat bij een beperking daarvan de lasten zonder meer zouden kunnen worden teruggebracht tot rond 20% in de gelijke inkomensklasse. Zou men daarnaast nog eens zeggen: wij willen graag dat er iets aan ontwikkelingshulp wordt gedaan, maar niemand mag gedwongen worden daarentegen zijn zin bij te dragen; wij willen graag het salaris van de koningin verhogen, maar niemand moet gedwongen worden daarentegen zijn wil bij te dragen, zodat slechts het werkelijk hoogstnoodzakelijke van staatswege mag worden uitgekeerd, dan zou het percentage in deze zelfde belastingcategorie waarschijnlijk teruglopen tot 16,3%. Mijn vraag luidt nu: is het rechtvaardig dat iemand gedwongen wordt dingen te bevorderen of in stand te houden, tegen zijn wil of althans zonder zijn instemming, terwijl dezen niet feitelijk en wezenlijk noodzakelijk en nuttig zijn voor de gehele gemeenschap?

Ik zou zeggen van niet. Maar ja, ik ben dan ook maar een geest en geen politicus. Ik zou in elke olympiade dergelijke vragen behandeld willen zien. En nog vele andere competities zou ik willen invoeren. Zo zou ik alle politiekorpsen van de wereld eens willen zien aantreden voor een wedstrijd van zelfbeheersing in plaats van knuppelen. Ik meen dat ook dit van belang is. Een gezagshandhaver die sportief kan blijven, die zelfbeheersing heeft, die niet zijn 'gelijk' dat hij als gezagshandhaver haast altijd wel weet te krijgen, maar van tevoren als vaststaand aanneemt en dan maar ingrijpt, maar die werkelijk tracht zichzelf te beheersen en alleen het hoogstnoodzakelijke te doen, wat voor de handhaving van een minimale orde en de veiligheid van de burger noodzakelijk is. Dat zou een heel interessante wedstrijd zijn.

En dan zou ik tussen alle christelijke kerken een wedstrijd willen zien. U weet dat Nederland reeds ongeveer 170 verschillende heeft, wanneer wij alles meetellen. De leiders van dergelijke groepen zou ik eveneens allen samen willen brengen, desnoods eerst in plaatselijke competities - als voorselectie - om nu voor eens en voor goed eens uit te maken, wat een ware christen nu

eigenlijk is. Zo zijn er vele competities te bedenken die mijns inziens nuttiger en waarschijnlijk ook minder kostbaar zouden zijn, dan de huidige olympische spelen. Zo zou het interessant zijn eens te zien wat de werkelijke verhouding is tussen het werkelijke inkomen van de regeerders van verschillende landen en de burgers van verschillende landen. De regeerder die zijn verdiensten het dichtst bij het gemiddelde inkomen van zijn burgers bracht, wint natuurlijk. Dan een competitie tussen gezagsdragers die zich verantwoorden, duidelijk maken, waarom zij hun salaris nodig hebben die duidelijk maken, hoe het komt dat zij geen misbruik maken van hun invloed en kapitaal om zich te verrijken middels de zakenwereld. En misschien zou men daaraan toe kunnen voegen dat degene die in een dergelijke competitie het beste voor de dag kan komen - op grond van controleerbare feiten - de kans krijgt het tot wereldpresident te brengen. Maar bij een dergelijke wedstrijd zouden er zelfs ongewoon veel afvallers in de eerste ronde zijn, want er zit een hoop afval tussen.

Misschien lijkt dit alles overdreven en weet u niet, wat met mijn voorstel te beginnen. Maar realiseert u zich bijvoorbeeld wel dat de huidige Amerikaanse president, Johnson, zich een kapitaal van rond 80 miljoen wist te verwerven middels allerhande intriges? Wist u ook dat hij, sedert hij president is geworden en macht is uit gaan oefenen, middels banktransacties rond 26 miljoen, in Nederlands geld berekend, heeft weggestopt, deels in Zwitserland, deels belegde in industrieën in bepaalde Zuid-Amerikaanse staten? Nu zal niemand de man iets dergelijks misgunnen, want hij heeft zeker een zeer drukbezet leven. Maar toch zou ik wel eens willen horen, hoe dat in elkaar zit. En neem Nederland eens in de voorronde. Zou het niet interessant zijn eens te horen hoe een kamerlid zijn taak als kamerlid naar behoren kan vervullen en bijvoorbeeld nog 7 commissariaten waar kan nemen of andere functies vervullen? En er zijn er bij die meer dan 7 commissariaten hebben. Ook zou het interessant zijn te horen, hoe zij de beloningen voor het houden van een commissariaat in feite verdienen.

Er zijn zoveel dingen die ik graag eens zou horen verklaren. Daarvoor zou je inderdaad een soort olympiade nodig hebben. Want wanneer de mensen dit alles eens te horen krijgen en alles eens zouden kunnen zien, zouden zij als mens tegenover mens daarop kunnen reageren. Men zou misschien ook begrijpen dat sommige politici die op het ogenblik met een scheel oog worden aangekeken in feite heel goede mensen zijn, daar zij met offers, vaak met zeer grote offers zelfs, trachten een ideaal waar te maken. Ook al klinken dergelijke idealen misschien onmogelijk of belachelijk, wanneer zij in de verdediging daarvan tegenover de meer "gepolijste" politici komen te staan. Omgekeerd zou men leren zien, dat vele van de luidruchtig idealistische mensen die bijvoorbeeld op de bres heten te staan voor een rechtvaardige verdeling van inkomen en bezit, zoveel nevenbaantjes waarnemen dat zij ofwel geen tijd hebben goede kamerleden te zijn, dan wel de andere baantjes beschouwen als een sinecure. Ik zou wel eens willen weten, hoe alle mensen die het zo goed weten, filosofisch, godsdienstig, menen te kunnen aantonen dat zij gelijk hebben.

Ik kan mij nóg een mooie wedstrijd voorstellen bij deze olympiade: een strijd voor alle hoofden van kerkelijke gemeenschappen, van Paul tot Pieter, bij wijze van spreken, waarin zij duidelijk moeten maken, waarom volgens hen de God, waarin zij geloven, de enig ware God is. Een dergelijke strijd lijkt mij een uitermate verhelderende werking te hebben. Ik houd niet van stierenvechten en zou nooit voor willen stellen, een dergelijk iets tot de olympische sporten te gaan rekenen. Toch weet ik een sport die daarop wel eens zou kunnen gelijken en die in mijn olympische spelen wel voor zou komen: een proeve van uithoudingsvermogen voor alle hogere functionarissen van alle bureaucratieën, of deze nu tot het zakenleven behoren of tot de staat, waarbij dezen staan tegenover een horde van 50 mensen die zij dan net zo snel, eerlijk en netjes moeten behandelen en afhandelen, als zij van hun ondergeschikten aan de loketten plegen te verlangen. Bij een dergelijke proef zou je enorm veel over mensen kunnen leren. Zoals overigens bij alle proeven die ik voorstelde. En wat is belangrijker dan een mens te leren kennen? Is het nu werkelijk zo belangrijk dat een negerinnetje, Mexicaan, Rus, Duitser, Amerikaantje zoveel tiende seconden harder kan lopen dan anderen? Als je haast hebt, heb je aan die snelheid misschien iets, maar zelfs dan vrees ik dat het niet zoveel uit zal maken. Wanneer je zou kunnen begrijpen waarom een dergelijk iemand bereid is jaren van zijn/ haar leven op te offeren aan

het bereiken van die snelheid, wat zo iemand daar in feite in zoekt, dan zou je een mens leren kennen.

Mensen leren kennen dat lijkt mij het werkelijke doel van olympische sporten in deze tijd. Want van de werkelijke vrijheid is bij olympische spelen al lang geen sprake meer. Het is eerder een politiek steekspel. Zelfs de onschendbaarheid van de deelnemers is, naar ik hoorde, de laatste tijd aangetast. Laat ons daarom niet zoveel meer spreken over de sport, maar ons eerder afvragen: wat is belangrijk? Belangrijk is dat mensen elkander leren kennen en begrijpen. Wanneer de mensen uit Noord-Vietnam schijnbaar zo koppig en 'misdadig' zijn, zo eigenaardig praten met de Amerikanen in Parijs, zouden wij de experts eens neer moeten zetten, maar dan niet in de beslotenheid van hun onderhandelingszaal. Laat ons deze heren eens neerzetten in een stadion en zeggen: Hier, mensen, verdedig u. Maak er mijnentwege politiek gewichtheffen van. Bewijs nu eens dat het juist is wat u doet, geef ons de redenen, waarom u werkelijk zo doet. Maak verder aannemelijk dat uw volk werkelijk achter u staat. Maak waar wat u beweert. Maak eens waar, mijne heren die zo druk bezig bent om voor alle kinderen op aarde het juiste onderricht mogelijk te maken dat hetgeen u doet inderdaad voor die kinderen het beste is. Maak ons alles eens duidelijk.

Antwoord eens, mijne heren, u die altijd zo bezig bent om voor het welzijn van de mensheid te strijden, hoe doet u dat? Wie en hoe bent u zelf? Wat geeft u? En u, mijne heren die steeds weer spreekt van de onderontwikkelde gebieden en de arme hongerlijdende mensen, weet u eigenlijk, waarover u spreekt? Weet u wel, wat honger werkelijk is? Jullie, mijne heerlijk sentimenteel ratelende reporters van krant, weekblad, damesblad, dagblad, radio en televisie, wat weet u eigenlijk van de dingen, waarover u spreekt en schrijft? U bent ontroerd. Goed. Maar wat zijn de feiten? Niet de feiten die u wenst te selecteren, mijne heren, maar de werkelijke feiten. Wij zullen u confronteren met de mensen uit Biafra, uit Tunis, Algiers, India. Laat deze mensen dan eens zeggen, wat er volgens hen fout is en probeert u dan eens allen duidelijk te maken dat uw versie en uw reactie toch de meest juiste is.

Ook dit zou een schitterend olympisch nummer kunnen worden. Wij zien dat de wereld van heden vol is van goedwillenden. Zij willen zoveel goeds dat zij elkander begraven onder het goede, om daarna met weemoed een requiem te zingen. De wereld is overstelpt door mensen die bereid zijn zelfs hun leven te offeren om de mensheid de vrijheid te geven, de Amerikaanse, Russische of een andere. De wereld is vol van mensen die duidelijk maken, waarom je steeds meer fabrieken moet bouwen en mensen die juist beweren dat je het voortbrengen van landbouwproducten moet bevorderen en beter belonen. De wereld is vol van mensen die verklaren dat men een belasting zus of zo moet heffen, want dan kan men veel meer doen. Mensen die u duidelijk maken dat u een grotere luchtmacht nodig hebt, dan wel juist geen luchtmacht en alleen raketten enzovoort. De wereld is, kortom, vol van mensen die het alles goed zeggen te willen en te weten. Ik zou aan hen de vraag willen stellen: wat weten en willen jullie nu werkelijk?

In mijn olympiade is geen plaats voor leuzen als: "Zorg dat je erbij komt, zelfs al heet je nu geen Koenraad meer". En ook geen leuzen meer als "Your country needs you!" Alleen feiten, mijne heren, een duel met de feiten. Dit zou het voordeel hebben dat de mensen eindelijk eens iets anders hebben om over te praten dan het weer of een laatste actie voor of tegen iets, het ontslag van een radioreporter, of de aanstelling van een nieuwe hoofd bij het een of andere televisieprogramma. Dan kunnen de mensen eens in ernst spreken over de mensen en de mensheid. Er zijn olympische spelen. De atleten hebben delen van hun uniform uitgewisseld en speldjes geruild, zij hebben elkander vriendelijk op de schouders geslagen en misschien zelfs elkander begrepen. En met dezelfde glimlach, waarmee zij dit deden, gaan zij zo dadelijk naar huis. Goede en misschien zelfs intelligente mensen. Maar wat weten zij nu werkelijk over het bestaan en leven van een Mexicaan of een neger met een onuitsprekelijke bantoenaam? Daarvan weten zij nog steeds niets, niets.

Een mens kan zijn isolement alleen verbreken door meer begrip te krijgen voor anderen. Begrip krijgen voor de anderen is in deze tijd zo moeilijk, omdat alles te massaal gaat. Het wordt alles

te groot opgezet, het kan niet meer gaan over een ekele mens, het moet minstens gaan over een heel dorp of liever een stad en wanneer het een streekplan wordt, wordt het pas werkelijk interessant. Vandaar de vele vuile streken die ze tegenwoordig hebben. En wanneer het eerst een internationaal plan wordt, misschien zelfs een wereldomvattend internationaal plan, dan wordt het pas de moeite waard om er eens ernstig over te denken. Het is niet belangrijk, wanneer er een of twee mensen creperen. Wanneer er een paar duizend beginnen te verhongeren, dan kun je er eens over gaan denken en wanneer er 10.000-en van honger sterven, kun je pas werkelijk spreken over het verschrikkelijke ervan en overwegen wat je eraan kunt doen.

Waarom sterven die mensen, niet slechts de velen, maar ook de enkelingen? Wat maakt u, mens, tot wat u bent? Wat leeft er in u? U gelooft iets? Waarom gelooft u? Want uw geloof is niet alleen maar een hysterische uiting, een aanpassing misschien. Het is iets meer dan dat. Waarom gelooft u dan? Wat beweegt u tot geloven? Waarom wilt u in de wereld voor iets strijden? U zou het zoveel gemakkelijker kunnen hebben. Waarom laat u zich elke keer weer oplichten en bedriegen? Vertrouwt u de mensen werkelijk zozeer of vliegt u er steeds weer in, doordat u iets voor niets wilt hebben? Kortom, wie bent u?

Dat zou mijn olympische leuze worden: "Mens, wie ben je?"

En dan zouden wij voor dit alles misschien zelfs een olympische formule kunnen vinden. Het elkander erkennen door alle mensen "van goeden wille" zonder aanzien van ras, stand. Het erkennen van de verantwoordelijkheid van de mens tegenover de mens, ongeacht nationaliteit, rang, stand of ras. De mogelijkheid tot samenwerken en gezamenlijk bereiken door alle mensen in gelijkwaardigheid en gelijk berechtigdheid, ongeacht ... enzovoort, enzovoort. Dan kan ik mij de eed voorstellen die zegt: Ik wil in het menselijk spel dat samenleving heet, eerlijk en oprécht, zonder mijn tegenstanders onnodig te schaden, trachten mijzelf steeds een waardig mens te tonen.

Ja dat zou nog eens een olympiade worden. Maar het blijft een mooie droom die nooit waar zal worden. Weet u, waarom? Omdat u allen denkt dat het een droom is. Zolang een mens niet begrijpt dat dromen het begin van de werkelijkheid zijn dat de schijnbaar onmogelijke denkbeelden van heden wetenschappelijke feiten van morgen zijn, zal de mens nooit iets bereiken. De mensheid is vastgekleefd in een werkelijkheid, waarin zelf denken alleen als een soort dromen, een afstand van de werkelijkheid nemen, nog aanvaardbaar is. De mens leeft in een wereld, waarin een beeld, zoals ik hier uitspreek, een droom moet zijn. Want hoe zou je dit ooit waar moeten maken, nietwaar?

Toch zijn er wegen. Er zijn bijvoorbeeld mensen die aan de spelen van heden mee doen, niét omdat zij lang tevoren getraind en geselecteerd werden, maar omdat men hen niet meer terzijde kon stellen. Er is bijvoorbeeld een Belgische jongen die nog 6 maanden geleden niet behoorde tot de kanshebbers op een olympische selectie in zijn land. Maar hij presteerde het 4 keer achtereen om reeds de lang als olympische kandidaten beschouwde mensen die reeds lange tijd voor de spelen hadden getraind, te verslaan. Nu blijkt dat juist hij in verhouding tot zijn landgenoten de beste prestatie leverde op zijn nummer. Eigenaardig niet? Zo is er een Amerikaanse neger die in feite als plaatsvervanger werd meegenomen in de ploeg. Hij was als het ware tweede keuze, maar juist hij heeft goud gewonnen, reeds nu. Hij was dan wel niet de man die als grote kanshebber werd uitverkoren door experts, maar hij was wel degene die wilde winnen, die meer dan alles wilde winnen. Dit maakt mijns inziens wel duidelijk dat iemand die werkelijk wil, vaak meer kan dan iemand die uitverkoren werd, getraind werd en alle mogelijkheden had. De hele wereld schijnt in deze dagen een soort gesloten systeem te zijn. Maar overall zijn hiaten. Degenen die werkelijk willen boven alles, maken van die hiaten gebruik, soms zoals Johnson, soms zoals deze sportmensen, soms op een andere manier. Ieder kan het op zijn eigen wijze doen. Zolang men werkelijk iets boven alles wil, is er altijd de kans ook iets te bereiken.

En mens worden en mens-zijn betekent volgens mij ook: begrip hebben voor de mogelijkheden van het mens-zijn, begrip hebben voor je medemensen, loskomen van je enorme gebondenheid aan de abstracte ideeën, de overal vooropgestelde denkbeelden en leringen. Daarvoor zou ik een olympiade ingesteld willen zien. Een dergelijke olympiade zou de gehele mensheid baten. Zij zou de gehele mensheid iets leren en, geloof mij, zij zou even spannend en tenminste zo amusant zijn als hetgeen zich nu in Mexico afspeelt.

Hebt u commentaar?

Vraag: Ik vraag mij af of een dergelijke olympiade van bijvoorbeeld politici ooit mogelijk zou zijn. Waar zou men de scheidrechters vandaan moeten halen? Die zouden geestelijk zeer hoogstaande mensen moeten zijn en waar vind je die?

Antwoord: Voor het beoordelen van zoiets hebben wij geen geestelijk hoogstaande mensen nodig, alleen nuchtere mensen, mensen met gezond verstand. Overigens heb ik het niet alleen over politici gehad, maar ook over godsdiensten enzovoort, en de leiders daarvan. Dergelijke mensen spreken zichzelf vaak tegen, zonder dat zij dit schijnen te beseffen. Deze mensen beloven het onmogelijke te volbrengen, doen weinig of niets en beweren dan weer dat zij al het mogelijke doen. Wat niet klopt. Dergelijke mensen pretenderen iets te weten of te kunnen, zonder dat zij ook maar een schijn van bewijs voor de feitelijkheid van hun pretenties weten te brengen. Johnson heeft bijvoorbeeld vrede én verheving van de oorlog in Vietnam beloofd op bijna dezelfde dag. Maar degenen die de beslissingen in feite namen, zaten in het Pentagon en niet in het Witte Huis. Om dergelijke dingen te ontdekken heb je alleen mensen nodig met gezond verstand. Uw 'geestelijk hoogstand' betreft in zoverre dat dergelijke rechters onomkoopbaar zouden moeten zijn. Maar ook dat is geen probleem, omdat er zoveel mensen zijn - geloof mij - die zich het genoeg van een onomkoopbaar zijn tegenover dergelijke figuren niet zouden laten ontnemen, al zou het hen het leven moeten kosten. Een jury, een reeks van arbiters zouden wij dus altijd wel kunnen vinden. Maar vergeet niet dat de werkelijke jury in de door mij voorgestelde spelen zou bestaan uit de mensheid. En ik geloof dat de mensheid die uit voornamelijk gewone en eenvoudige mensen bestaat, zekerder, zuiverder en oprechter zal oordelen dan alle filosofen en rechters die zich in wezen boven het gros van de mensheid verheven wanen.

Vraag: U hebt een waardig referaat à la "lof der zotheid" geleverd. Maar dit is toch een toestand die reeds eeuwen bestaat. Is men soms bezig een stelletje psychopaten op te leiden tot onze leiders?

Antwoord: Neen. De mensheid heeft van het begin af aan getracht eigen vrees te overwinnen door ze te ontkennen, maar men vergeet daarbij dat degene die de feiten ontkent, om zo zijn vrees te overwinnen, niet meer in staat is het gevaar reëel te waarderen. Duitsland is hiervan een aardig voorbeeld. De situatie van I.G Farben, Krupp, Hochhut Stahl enzovoort, was bijvoorbeeld zodanig dat men bang was dat een socialistisch bewind zou ontstaan dat hen de macht zou ontnemen. Dat gevaar bestond rond 1928 zeer zeker en het was wel zeker dat er een soort revolutie in Duitsland zou gaan komen. Deze heren kozen toen voor Hitler die misschien de zaken wel anders zou organiseren, maar de machthebbers van deze industrieën in ieder geval in het zadel zou laten. Zij kregen hun zijn, maar ten koste van wat? Doch was dit geen kwestie van psychopaten, maar een vorm van eenzijdige blindheid, ontstaan door het ontkennen van bepaalde vrees. Men meent misschien dat een staatsman iemand is die wel een beetje gek moet zijn. Maar dat is niet geheel waar. Een staatsman is iemand die zijn gezond verstand wel moet verloochenen, omdat hij alleen middels een ontkennen van de waarden van het gezonde verstand in staat is eigen gevoelens en angsten op de juiste wijze te hanteren en gelijktijdig een zekere bereikbaarheid tegenover anderen te pretenderen. Er zijn immers ook mensen die bang zijn om belachelijk te zijn en zich daarom juist belachelijk aanstellen in de hoop dat men daardoor alles, waarin zij belachelijk zijn, voor humor zal houden. Maar meent u ook niet dat op de duur het gezonde verstand toch altijd winnen zal?

Vraag: Officiële personen als mens hebben vaak een normaal gedragspatroon, terwijl zij, zodra het om staatszaken gaat, opeens het stadium van infantilisme schijnen te benaderen.

Antwoord: Ik geloof niet dat inderdaad sprake is van een infantilisme, maar het verschijnsel laat zich als volgt verklaren. De politici en andere specialisten hebben zich een eigen vocabulaire gebouwd, waarbij normaal gangbare woorden worden gehanteerd, echter met een zodanig andere woordbetekenis dat bij hen vaak een verwarring ontstaat ten aanzien van de woorden die zij zelf gebruiken. Zij zijn dan niet meer in staat de betekenis van hun eigen verklaringen te begrijpen, waardoor hun gedrag voor anderen onbegrijpelijk en hun reactie in de ogen van de wereld misschien zelfs wat infantiel wordt.

Vraag: Maar waar ligt het beginpunt?

Antwoord: Het is begonnen, toen in de een of andere legendarische tijd die ons als het paradijs wordt voorgesteld, de man meende de meerdere van de vrouw te zijn, maar gelijktijdig uit begeerte tegenover haar volgzaam werd. Eva was de eerste politica, Adam de eerste kiezer en de slang het eerste concern dat van deze relatie wist te profiteren. Met andere woorden, wij hebben te maken met iets, wat in de mens zit, maar omdat het als zodanig niet erkend wordt, voor de mensheid gevaarlijk is. Op het ogenblik dat wij dergelijke relaties en instellingen erkennen voor wat zij zijn, zal het verschijnsel nog blijven voortbestaan, maar zal hetgeen alles bepalende invloed meer kunnen uitoefenen. De zaak ligt niet bij Eva die zegt, "Neem een hap van de appel, Adam dan weet je meer" - en hij wist het ook later, namelijk dat hij genomen was - maar in het feit dat Adam zijn eigen plaats, zelf zijn plaats moet bepalen. Dat hij eet, is niet de schuld van Eva, al hebben de mannen eeuwenlang geprofiteerd van het verhaal dat alles Eva's schuld was. Zij hebben altijd weer gezegd: de vrouw heeft ons tot de zonde verleid. Maar door alle eeuwen heen hebben zij wel weerwraak genomen dat wel.

Maar het komt erop neer dat ik verantwoordelijk ben voor mijn eigen daden en mijn eigen gedachten. Wanneer ik ga begrijpen, wat er in de ander leeft, wanneer ik niet zeg: "jij bent de paus of de dominee, dus jij moet het weten", maar zelf denk, wordt het anders. Dan reageer ik op stellingen vol gezag met de vraag: "waarom, maak mij dit eens duidelijk, vertel mij eens, waarom je dit doet en dat zegt, laat mij het bewijs eens zien dat je werkelijk gedaan hebt, wat je zegt te doen" enzovoort. Wanneer wij dit kunnen gaan zeggen, zal de werkelijkheidsvervreemding die bij kerkhoofden, politici en dergelijke al snel pleegt te ontstaan, niet meer besmettelijk zijn. De mensheid moet af van de overwaardering van het gezag en gelijktijdig ook afstand doen van en bestaande overwaardering bij elke mens voor eigen rust en vrijheid. Wanneer men deze twee kwijt is, zal misschien de onderwaardering van het werkelijk menszijn eveneens gedaan zijn.

Na welk kort politiek debat "brandpunt" gaat sluiten. Vrienden, ik heb u iets voorgelegd dat in deze vorm zot lijkt en het misschien ook ergens wel is. Maar tussen alle spot door heb ik getracht een grote waarheid duidelijk te maken:

De gehele wereld interesseert zich voor vertoningen. Het enige wat niet vertoond mag worden, is de waarheid. Laat ons dan alstublieft toch eerst eens gaan zoeken naar de waarheid en, wanneer het niet anders gaat, haar (wanneer wij haar gevonden menen te hebben), aankondigen als de naakte waarheid. Dan komt er altijd wel iemand kijken. Maar laat ons uitgaan van de waarheid, zoals een mens die kan bevatten. U meent misschien dat de mens geen waarheid kan vinden, omdat hij zelf bestaat uit tegendelen, maar voor elke mens bestaat als basis van de waarheid datgene wat hij tezamen met anderen voor waar houdt, omdat het tegendeel niet is te bewijzen en hij nog niet voldoende zelfkennis heeft om zijn eigen falen ten aanzien van waarneming en besef te constateren. Komt hij eenmaal zover dat hij dit beseft, dan zal hij waarheid vinden door het afwijzen van hetgeen volgens zijn besef en beleven niet waar hoeft te zijn. U ziet, ik hen niet bang voor een woordenspel. En daarmee maak ik een einde aan mijn bijdrage voor deze avond. Ik hoop dat u zich niet alleen geamuseerd hebt, maar ook begonnen bent over verschillende dingen na te denken.

U kunt misschien niet naar Mexico, maar u kunt aan een soort eigen olympiade beginnen. U kunt zelf presteren en trachten het uiterste te bereiken wat mogelijk is, ook al krijgt u daarvoor dan misschien geen gouden medaille. Zoals u kunt trachten van anderen de werkelijkheid te zien, de werkelijke prestatie en daarbij leren dat je als de jury bij een wedstrijd, daarbij oog moet

hebben voor de kleinste afwijking van de regels. Een voet over een lijntje en de prestatie wordt afgekeurd enzovoort. Laat ons zo eens kijken naar het spel rond ons en trachten juist hierdoor beter te begrijpen, wat mensen zijn en wat er achter de façades verborgen ligt. Hiervoor is geen kostbaar olympisch dorp met vele stadions nodig, maar alleen wat menselijk begrip. En juist uit dit menselijk begrip dat zo gewonnen wordt, zal een bewustwording voort kunnen komen die heel wat meer oplevert dan het heffen van de zwaarste gewichten, het neerslaan van de sterkste boksers of het voorbijgaan van de snelste lopers. Vrienden, goedenavond.

RECHTVAARDIGHEID (ESOTERIE)

Goedenavond, vrienden.

Dit is het tweede deel van de avond, dus moeten wij weer wat op de geestelijke toer. Nu zijn er dingen die de mens sedert onheugelijke tijden als waar of belangrijk heeft aangenomen. Je kunt je natuurlijk afvragen: wat? Hoe? En wat heeft men ermee gedaan? Wij weten bijvoorbeeld dat het denkbeeld van rechtvaardigheid al heel erg oud is. Rechtvaardigheid vinden wij namelijk reeds bij zeer primitieve stammen. In de jagers-herderscultuur die wij soms zelfs 10 à 12.000 jaren geleden aantreffen, vinden wij reeds centra die voor de rechtspraak dienen. Deze rechtspraak is niet alleen een zaak van de mensen, het is ook een kwestie voor de goden. U zult zeggen: wat heeft dit te maken met een geestelijke weg?

Maar het eerste, waarin een mens heeft geloofd, was recht. Niet alleen zijn recht, maar ook rechtvaardigheid. Later kennen wij dergelijke voorbeelden als het IJslandse Thing, de vergaderingen van de druïden in Scotland en Engeland, de raadszittingen in Duitsland, eveneens onder leiding van de druïden, maar toch van een afwijkend karakter enzovoort. Bij dit alles gaat het om een uitpraten en daardoor het vinden van recht. Je zou kunnen zeggen dat de conferentie zo oud is als de mensheid. Maar wat was dit recht? Recht was de poging van de mens om zijn verhouding ten aanzien van de medemens tot uitdrukking te brengen - niet alleen middels macht of wetten, maar ook middels wederkerige erkenning.

Om recht te kunnen spreken, moet je besef hebben. Wanneer wij horen van koning Salomo die de vrouwen, die twistten om een kind, er middels een handigheidje toe weet te brengen, de ware stand van zaken kenbaar te maken, zo moeten wij dit niet alleen maar zien als een blijk van handigheid van Salomo, de rechter, als een Salomonsoordeel zonder meer. Wij moeten begrijpen dat de rechtvaardigheid van het oordeel geheel gebaseerd is op de erkenning van een bepaalde situatie, in casu de verhouding moeder - kind. Wie deze kent, begrijpt de reden die de echte moeder heeft om haar kind liever op te geven dan het te doden, is duidelijk. Voor deze vrouw is haar recht van minder belang dan het geluk en verder bestaan van haar kind. De rechtvaardigheid was het begin van de mensenkennis en eerst toen de mens in die rechtvaardigheid aanmerkelijk verder was doorgedrongen en zelfs reeds kwam tot een wat formalistische rechtspraak - in de stadstaten vooral - vinden wij naast de rechtvaardigheid ook het begrip wijsheid.

Tot op dat ogenblik is rechtvaardigheid en wijsheid eigenlijk hetzelfde. Nu maakt het recht zich los van de menselijke relatie. Het wordt meer burgerlijk door het stellen van vaste gedragsregels en vaste straffen. De mens gaat nu naar wijsheid zoeken, omdat recht steeds meer los komt te staan van de werkelijke toestanden en niet meer een directe nasleep is van inzicht in menselijke verhoudingen en sociale omstandigheden. Toch vinden wij ook dan nog in vele wetten iets van wijsheid terug. Denken wij eens aan de vroegere wetten van Sumerië. Dezen gelijken vaak op de 10 geboden. Wel worden rechts- en bezitsverhoudingen daarin vastgelegd, maar toch is de basis daarvan nog niet alleen macht of bezit. Uit deze wetten spreekt nog steeds een diep inzicht in menselijke verhoudingen en gedragspatronen. Vanuit deze wijsheid plus een bestaand recht - dus een rechtsorde - ontstaat langzaam maar zeker een begrip voor het eigen Ik. Wij zijn dan reeds in de tijd gekomen van de zogenaamde hermetica: de vroege of Egyptische hermetica.

Later wordt dit denken verder ontwikkeld door de Griekse filosofen: de kwestie van het "ken jezelf". Jezelf kennen is dus in wezen een verdere ontwikkeling van het denkbeeld omtrent gerechtigheid, rechtvaardigheid. Ik kan alleen wanneer ik mijzelf ken en besef, eerlijk zijn ten aanzien van de wereld, en al het andere. Later komt hierbij de mystiek en horen wij stellingen als: "wanneer ik waarlijk mijzelf vind, zal ik diep in mij ook God vinden". Dat klinkt mooi, maar het verleden leert ons toch, naar ik meen, wel, dat het zoeken van de mens naar een juiste verhouding - en daarmee ook een zekere vaste relatie met de verdere mensheid en zo ook een zekerheid voor het eigen ik - in het eigen ik origineerde en alle trappen, die ik omschreef, haast onvermijdelijk op elkander deed volgen (zin aangepast, Red.). Ook het "ken uzelf" is een vorm van zelfbescherming en aanpassing aan bestaan en mensheid. Er zou dan ook een nieuwe trap op moeten volgen.

Wanneer je nu eenmaal zover bent dat je het "ken jezelf" hebt aanvaard, is het niet zo moeilijk om daarop, vooral gezien de mystieke ontwikkelingen, te laten volgen: "Ken uw God". Maar God kennen is onmogelijk. De ervaring heeft ons wel geleerd dat de mens bovendien geneigd is van alle dingen een God te maken, zolang hij deze niet begrijpt. En wanneer een mens zichzelf niet geheel begrijpt, maakt hij zelfs van zich een god. Dat hebben de Ceasaren van Rome gedaan en in een wat andere vorm doet menig staatsman in de zogenaamde atheïstische staten van heden nog hetzelfde: zich stellen als boven de mensheid verheven, méér dan mens. Ik meen dan ook dat wij het niet moeten zoeken bij God, maar dat wij aan de andere kant toch verder zullen moeten kijken dan het eigen Ik alleen. Ik zou zeggen dat de volgende stap ongeveer zou kunnen luiden: "Ken niet slechts u zelf, maar ook de wet, waaruit gij leeft."

Met wet bedoel ik dan de kosmische wet, de bestaanswet. De bestaanswet die ons beheerst is echter niet zo gemakkelijk te overzien. Wij zien wel de details, maar juist aan de grote lijnen zien wij gemakkelijk voorbij. Wij zijn eenvoudig niet alleen zo oplettend als bijvoorbeeld James Watt die een keteltje zag pruttelen en beseft: stoom heeft kracht. Wij zien in ons leven bijvoorbeeld dat lang niet altijd het goede wordt beloond en het kwade bestraft. Wij maken ons daar dan van af door te stellen dat God de juiste verhoudingen dan later wel in orde maakt of, wanneer wij wat eerlijker zijn zeggen wij dat het zeer wel mogelijk is dat wij dingen kwaad noemen die in wezen goed zijn en omgekeerd. Hoe dan ook, de kern van de werkelijkheid moet toch tot uiting komen in een algemeen geldende regel. Zelfs wanneer de basiswaarde van alle bestaan chaos is - zodat wij aannemen dat achter dit alles geen God bestaat en geen ordening heerst, maar slechts een chaos - zo moet die chaos kenbaar zijn. Het principe van die chaos moet dan voor eenieder die oplet kenbaar worden in elk verschijnsel. Wanneer wij tenminste willen zien en oog hebben voor grote lijnen en details van beiden.

De volgende ontwikkeling is volgens mij het erkennen van de wet die ons beheerst. Wij zullen moeten beseffen dat chaos ook een wet is - in zekere zin althans - de totale afwezigheid van wetten in zich vormt en wet die het karakter van de wetloosheid bepaalt. De wetten die ons beheersen, kunnen wij natuurlijk mooi uiteenrafelen. U kent het wel. Oorzaak en gevolg, kosmische harmonie, evenwicht, gelijkblijvende velden, karma enzovoort. Men vergeet dat deze wetten verschijnselen uitdrukken en geen toestanden. Oorzaak en gevolg is een relatie-uitdrukking. Kosmisch evenwicht is in wezen een uitdrukking voor een relatie. Gelijkblijvende of zich compenserende velden is eveneens een relatie- uitdrukking. Zij berusten op vergelijkingen. Wat wij kosmische wetten plegen te noemen, is dus in wezen niet een constateren van het wezen van het Zijn, maar het vaststellen van de daarin voor ons bestaande relaties of verhoudingen en eventueel de daaruit voortvloeiende werkingen. Wanneer wij boven die verhoudingsconstatering uit zouden komen, zouden wij kunnen stellen: oorzaak en gevolg is een verschijnsel dat veroorzaakt wordt door het Zijn dat beiden omvat. Wij zouden dan misschien het Zijn zelf leren formuleren.

Wanneer wij spreken over wetten van evenwicht, zo is het zeker mogelijk ons daarbij op het kenbare te baseren en deze wetten menselijk aanvaardbaar te maken. Maar wat is er eigenlijk in evenwicht? Volgens mij kun je niet volstaan met steeds maar weer een evenwicht te constateren, en desnoods uit te maken hoe alles zich onder invloed van dit evenwicht gedraagt,

maar moeten wij ook weten: wat behelst dit evenwicht en waaruit vloeit het voort, wat is de basis, waarop dit verschijnsel berust? Zoals het aardig is om op grond van het gedrag van de elektrische stroom, gedrag in leidingen, impedanties en dergelijke, werkformules uit te vinden en te gebruiken, maar daarmee in wezen nog niets is gezegd omtrent hetgeen elektriciteit op zich is.

Toch is de elektriciteit het basisverschijnsel, de waarde achter alle zogenaamde wetten. Wanneer wij beseffen, hoe electronen opeens uit hun banen worden geslagen, schijnbaar verdwijnen, maar een soortgelijke reactie in volgende atomen continueren enzovoort, komen wij dicht bij de werkelijkheid. Toch zullen wij ook dan nog uit moeten maken, wat bij het ontstaan van het verschijnsel elektriciteit een rol speelt, welke omzettingen, velden, frequenties daarbij van belang zijn, zoals het bij hoge frequenties optredende skin-verschijnsel, waarbij kennelijk de hoge frequentie een verplaatsing van het voorgeleidingseffect van de gehele geleider naar de buitenste lagen daarvan tot stand brengt - dan gaan wij pas begrijpen dat elektriciteit iets is, wat niet noodzakelijk middels generatoren moet worden opgewekt, of als een statisch verschijnsel als een spanning tussen bijvoorbeeld aarde en wolken tot uiting komt. Men zal begrijpen dat electriciteit een vorm van energie is die door haar vorm wel bepaalde gedragsregels volgt, maar haar wezen vindt in het atoom en zijn structuur: want aan de bron ligt de baaninstabiliteit van electronen, waardoor baansprongen en veranderingen onder in verhouding geringe invloeden plaats kunnen vinden.

Maar misschien wordt dit wat te ingewikkeld voor u? (Protesten) Nu, dan ben ik blij dat er enkelen zijn die het niet te ingewikkeld vinden. Mijn voorbeeld greep misschien toch wel wat hoog. Maar ik wilde erop wijzen dat wij in het leven geconfronteerd worden met dezelfde raadselen en zelfs met soortgelijke verschijnselen. Wij weten dat wij leven, wij weten dat wij denken. Wij kunnen als mens tegenwoordig zelfs enigszins verklaren, hoe het denken tot stand komt. Maar waarom wij bepaalde impressies wel verstandelijk verwerken kunnen en in ons opnemen, maar andere weer niet dat weet men nog niet. Wij kunnen verklaren, hoe bepaalde psychosen ontstaan, maar wij kunnen niet verklaren hoe het mogelijk is dat het psychotische effect in zich ontstaat en bestaan kan, zelfs in strijd met alle redelijk besef - ook van de lijders. Wij kunnen bepalen, waar neurale storingen bestaan en zijn zelfs in staat de oorzaak daarvan te vinden en weer te geven. Maar het feit van de zenuwkracht zelf kan men nog niet ontleden en herleiden tot haar werkelijke bron en aard. Toch moet de maatschappij van heden een sprong vooruit doen, zowel op deze terreinen als op andere gebieden. De maatschappij van heden begint te begrijpen - al weet zij het nog niet helemaal - wat het wezen van elektriciteit is. Men begint langzaam maar zeker door te dringen tot de werkelijke aard en het werkelijke wezen van zenuwsignalen en storingen.

Zou het dan zo verwonderlijk zijn dat de mens met zijn zoeken naar abstracties die hij eerst gerechtigheid noemde, later wijsheid, nog later zelfkennis noemde, nog een stap verder gaat en de wetkennis in feite een soort milieukennis wordt, waardoor de werkelijke bron en aard der dingen beter wordt beseft? Wij leven in een kosmos, waarvan wij maar zeer kleine delen werkelijk zien. Binnen het kader van dit kleine deel van het geheel, leven en denken wij als mens. Maar er zit veel meer aan vast en dat weten wij heel goed. Zodra wij kunnen beseffen, wat dit "zijn" in wezen is, zullen wij het werkelijk wezen, van het bestaan leren kennen; dit hoeven wij dan niet noodzakelijkerwijze God te noemen. Wij zouden zelfs een dergelijke erkenning nog zeer materialistisch kunnen houden en toch zo een verklaring vinden voor het bestaan en de redenen leren kennen, waarom wij zijn, zoals wij zijn. Dit lijkt mij erg belangrijk: leren beseffen, waarom wij reageren, waarom wij bepaalde verschijnselen wekken of voor ons op zien treden, terwijl andere verschijnselen in dezelfde periode voor ons onerkenbaar zijn of niet op schijnen te treden.

Het lijkt mij zeer belangrijk dat men enig inzicht in deze dingen verkrijgt. Hoe zou je zoiets met de huidige middelen en binnen het kader van de huidige begripmogelijkheden eigenlijk moeten formuleren? Het lijkt mij zeer moeilijk, maar toch zal ik het proberen. Want "zijn", de wet van het bestaan, ligt voor ons naar ik meen allereerst in het feit dat ervaring gelijktijdig constatering, verwerking en oorzaak is. Kortom, ons leven wordt beheerst door een verandering die zich af

schijnt te spelen buiten ons, maar tevens optreedt in onszelf. Verandering is het kenteken van het totaal van het zijn dat voor ons kenbaar is. Waar geen verandering optreedt, is stilstand; waar stilstand optreedt, houdt het verschijnsel, het leven, ja het bestaan op. Ik zou daarom willen zeggen dat de eerste wet en bron van alle leven verandering is. Zolang er leven is in de door ons gekende zin, zal er verandering zijn. Dan zal het doel van het leven niet in de eerste plaats een bepaalde verandering hoeven te zijn, maar wel zal het doel ervan de verandering op zichzelf het doel blijken.

De selectiviteit ten aanzien van veranderingen die wij allen plegen te vertonen, - zowel in de geest als in de materie - komt voort uit besefswaarden. Dan kan ik zeggen: het doel van mijn zijn is in de eerste plaats verandering waarbij gerichtheid ontstaat door besef of innerlijke verandering, welke laatste in zijn uiting kan worden uitgedrukt als waardering.

Om nog een stapje verder te gaan: naarmate ik mij zelf beter ken, zal ik de verandering in mijzelf beter waarnemen en ook beter kunnen begrijpen; naarmate ik de verandering beter begrijp, zal ik minder selectief zijn ten aanzien van de aard van de verandering, maar anderzijds meer selectief worden ten aanzien van mijn reacties, zoals dezen worden veroorzaakt door de verandering.

Kunt u mij nog steeds volgen? Dan beseft u ook dat er zo een relatie tussen Ik en wereld ontstaat, waarbij ik zelf mijn karakter van "zijn", de aan mij inherente verandering, uitdruk door de wijze, waarop ik de verandering buiten mij aanvaard en daarop reageer. Waarbij het nog steeds gaat om verandering. Nu is er ook niets veranderlijkers dan een mens - althans zo placht men in mijn dagen te zeggen. Dit gezegde lijkt mij een begin voor een volgende stap.

Niets is veranderlijker dan de mens. Misschien kunnen wij dit omdraaien en stellen: je wordt eerst meer mens, wanneer je een grotere mogelijkheid tot aanpassing, een grotere aanvaarding van veranderlijkheid bereikt. Wil ik meer dan mens worden, dus mijn menszijn omvormen tot ik een soort homo superior ben, dan zal ik dus veranderlijker moeten worden, of, om en mooi Duits woord te gebruiken, mij "Anpassungsfahiger" moeten tonen. Wat weer betekent dat mijn bestaan, mijn besef van bestaan en de eventuele kosmische verhoudingen die voor mij bestaan, niet bepaald worden door de wijze, waarop ik mij ontwikkel, maar door de aard van mijn veranderlijkheid.

Als je dat hebt geconstateerd, geloof ik dat de volgende formulering aanvaardbaar is:

Om het mens-zijn tot zijn hoogste ontwikkeling te brengen, moet men een mens met een voortdurende zelfkennis en een maximum aan veranderingen en veranderingsmogelijkheden binnen het Ik verwerken, beseffen en uitdrukken, zonder dat hierdoor het Ik-besef op zichzelf beperkt, geschaad, verminderd wordt. Dit Ik-besef mag dus wel degelijk veranderen, maar het mag niet afnemen en ook niet geschaad worden, doordat bijvoorbeeld bepaalde aspecten in de ontwikkeling terzijde worden gesteld.

Waarmede wij toch aan de esoterie toe zijn, want het geheel van mijn verdere stellingen komt dan hierop neer:

Datgene, wat ik God noem is een constante factor die in het bestaan optreedt en als oorzakelijk voor alle dingen wordt beschouwd. Daar de verandering voor mij de essentie van het leven is, is God voor mij de somma van alle veranderingen, ofwel het geheel van alle mogelijke veranderingen. God is de kaleidoscoop van alle mogelijkheden, waarin ik tot een zelferkenning kom. Ik ben dus vanuit mijzelf altijd en waarlijk geschapen, zowel in mijn mogelijkheden als in mijn essentiële veranderlijkheid naar het evenbeeld van God.

Zodra ik tot een erkenning kom dat mijn God dus geen gefixeerde factor is, maar een totaal van mogelijkheden als het ware, zal mijn God beleefbaar worden vanuit elke mogelijkheid. Vanuit elke verandering die in en voor mij zelf ontstaat, kan ik een gelijksoortige verandering buiten

mij of in de kosmos erkennen. Deze erkenning en het daarmee harmonisch zijn is mijns inziens godsopenbaring.

Naarmate des godsopenbaring groter wordt, zal ik mij meer bewust worden van het feit dat de door mij niet gekozen of niet vervulde mogelijkheden in mijzelf eveneens blijven bestaan. Mijn zelfkennis zal zich zo vergroten en hierdoor wordt mijn vermogen tot bewuste reactie op de buitenwereld - waarin die andere mogelijkheden door anderen misschien wel gerealiseerd worden - veel groter. Ik heb nu een zekere affiniteit met datgene, wat ik niet ken, omdat ik beseft dat ik het zou kunnen zijn. Zo ontstaat wijsheid, want wijsheid is het begrip voor de essentie der dingen. Heb ik begrip voor de essentie der dingen, dan keer ik terug tot het begrip gerechtigheid. Want eerst dan kan ik juist reageren op alles, wat er rond mij bestaat.

Kunt u mijn beredeneringen nog volgen? Ik wil het natuurlijk niet te moeilijk of te lang maken, maar gezien het voorgaande, kun je dus eigenlijk wel zeggen: bij de erkenning van het totaal van mogelijkheden en de volledige zelferkenning ontstaat ook een volledige keuzevrijheid voor reacties op de wereld buiten mij. Hierdoor ben ik beheersend en in scheppende zin vormgevend geworden voor mijzelf binnen mijn milieu.

Op grond van dit alles zou ik willen aannemen, al is het de eerste paar honderd jaar zeker nog niet zo ver dat de eerstvolgende fase van algemene ontwikkeling op deze wereld er een zal zijn, waarbij de beheersing van het milieu door de mens een geestelijke meer bewuste wordt. In de plaats van het experiment van vandaag, waarbij men volgens eigen denken zelfs vaak het onmogelijke probeert om een resultaat te kunnen bezien en eventuele factoren van mislukking te kunnen elimineren, komt nu een erkennen van het totaal van mogelijkheden, zodat de bewuste keuze altijd mogelijk, logisch en redelijk zal zijn.

Zodra dit het geval is, zal ik in elke mogelijkheid ook de kracht van Zijn, de verandering in zich, kunnen kennen. De eindsom is hier dan ook: het totaal van verandering is gelijk aan de uiting Gods. Uiting Gods is voor mij de erkenning Gods, zover deze voor mij mogelijk is.

Daar het totaal van veranderingen en mogelijke veranderingen door mij erkend worden en bewust selectiever daarmee wordt gewerkt, zal ik een, mede door mijzelf bepaalde harmonische verhouding tot God - of het totaal der veranderingen kunnen bereiken, waarbij mijn beseft niet meer beperkt blijft tot eigen tijd of mogelijkheden, maar zich kan uitbreiden over het totaal van tijd en mogelijkheden, zo zich onttrekkende aan de eenzijdige beperktheid van een stofleven, waarin de verandering wordt beschouwd als onderworpen aan een vaste wet, welke wet echter door mensen wordt geformuleerd - en door de feiten lang niet altijd duidelijk zal worden onderstreept.

Een aardig verhaal, vindt u niet? En het is, zo ver ik na kan gaan, de waarheid. Dat maakt het ook voor mij juist zo leuk. Ik heb natuurlijk nog wel enkele pijlen meer op mijn boog, maar, zoals ik u reeds zei, ik moest op de geestelijke toer gaan en hoop daarmee een redelijk begin te hebben gemaakt.

Het is heel eenvoudig u te vertellen dat u alleen méér bent, dan u denkt. Het is waar, maar u komt er toch niet toe om daarvan gebruik te maken, dus waarom zou ik daarover veel zeggen? Nu ja, laat ik niet al te pessimistisch zijn; misschien gebruikt u al uw mogelijkheden soms wel. Ik kan u natuurlijk ook gaan vertellen, hoe zich de ontwikkelingen van de erkenningen ten aanzien van God in uw innerlijk zich zullen gaan afspelen. Maar in ken u nooit volledig, dus kan ik het u nooit geheel en volledig naar waarheid zeggen. Kortom, ik kan u alleen die dingen duidelijk en naar waarheid zeggen die voor ons allen gelijkelijk gelden.

Wanneer ik dit volgens alle mijns inziens gelijkelijk geldende waarden en/of invloeden ga uitdrukken, zo doe ik dit wel op mijn eigen - dus persoonlijke - manier, maar wanneer je ook dit herleidt tot verandering - zoals ik daarover gesproken heb -, dan kun je toch wel zeggen: de ontwikkeling die wij bespraken bijvoorbeeld is een proces dat zich aan ons allen voltrekt en als zodanig niet in vorm, maar toch zeker in wezen voor allen gelijkelijk voorkomt. Wanneer ik

ontdek dat vorm in feite een beperking van mogelijkheid inhoudt, zal ik trachten mijn besef minder op vormen te richten, daar het besef van krachten als ongevormde waarden mij de grootste mogelijkheden zal geven.

Dat is in de geest geheel waar: je gaat van de vormkennende werelden verder naar de niet vormkennende werelden - door ons van de Orde nogal eens aangeduid als de wereld van klank en kleur - wat lijkt op een Philipsreclame. Het gaat in wezen om werelden, waarin trillingen in verschillende variaties optreden. Wij zeggen dan wel dat dergelijk trillingen steeds meer vereenvoudigd worden, tot wij alleen nog kleuren hebben, dan alleen nog maar wit Licht en uiteindelijk daarboven het intense witte of verblindende Licht - wat een wereld is die wij niet kunnen omschrijven en waarin besefswaarden zodanig anders liggen dat wij rekenend vanuit de lagere - of schijnbaar meer gedifferentieerde werelden - verblindend noemen.

Dit is aardig, maar de weergave is uiteindelijk weer vergelijkend. Het totaal van alle vorm is gelijk aan het totaal van alle trilling, alle trilling gezamenlijk kan worden uitgedrukt in wat ik de wereld van klanken en kleuren zal noemen, maar evenzeer en even volledig in de wereld van kleuren en de werelden van het witte Licht. Het verblindende Licht dito dito. De waarde van het totaal verandert dus volgens mij niet. Wel zal mijn benadering van dit totaal veranderen.

Mijn ervaringen - hoofdzakelijk in de sferen uiteraard - zijn dat de vereenvoudigingen die ik toepas, in wezen vereenvoudigingen van formulering zijn, maar niet een vereenvoudiging van erkenning inhouden. Anders zou het gemakkelijker zijn en zou je kunnen zeggen: herleidt alles tot het eenvoudigste en je hebt de waarheid. Maar dat is niet geheel juist. Naarmate ik in staat ben meer te omvatten in een beperkter begrip, ontstaat iets, wat doet denken aan een overgang van het boek naar de uitdrukking middels het schilderij of de plaat - geëtste plaat bijvoorbeeld. Ik kan dan immers in een beperkter ruimte een veel groter verhaal veel gedetailleerder mededelen. Dat is nu, volgens mij, het wezen van vereenvoudiging. Deze bestaat dus uit het beperken van het begripsmoment met een gelijktijdig uitbreiding van de begripsinhoud. Ik kan in kortere tijd meer beseffen, omdat ik minder te formuleren heb, maar gelijktijdig meer bewust waarneem.

Voor mij is die gehele zaak van de bewustwording dus in wezen een verandering van het waarnemingsvermogen. Ook deze zou ik moeten trachten te omschrijven.

De verandering komt voort uit het feit dat ik interpretatie verwissel voor constatering. Als mens dat weten wij allen, zie je de dingen wel, maar je ziet ze, zoals je ze wilt zien, of vaak ook zoals je vreest ze te zien. Als geest zie je in feite de analogieën die in je bestaan en harmonisch zijn met hetgeen zich openbaart. Ik zie dus beelden vanuit mijzelf, maar qua structuur harmonisch met hetgeen rond mij is. Kom ik nu in de sfeer van trillingen, dan zit ik niet meer vast aan die associaties. Mijn herinnering maakt bij het zien plaats voor iets, wat ik voel plus kennis zou willen noemen. Er ontstaat begrip en een gevoelswaarde als aanvaarding, gedeeltelijke aanvaarding, afwijzing enzovoort. Ik neem aan dat een soortgelijke vereenvoudiging ook voor een mens mogelijk is. Op het ogenblik leest u misschien woord voor woord of met halve regels. Wat je moet bereiken, is dat je zonder de woorden afzonderlijk te lezen, de gehele bladzijde in je opneemt, zodat de symbolische lettertekens, waaruit zij bestaat, worden tot een totaalbeeld dat als geheel spreekt in plaats van een opbouw te geven van opeenvolgende details. De verhouding van de woorden onderling bepaalt dan hun waarde, niet meer alleen hun opeenvolging.

Dan geloof ik dat je dit alles voor de mens kunt herleiden tot de stelling: Ken uzelf in de zin van: besef in totaliteiten en niet in details. Vereenvoudiging is het in één keer aannemen van een geheel, zonder de delen eerst afzonderlijk te willen ontleden. Leer denken in totalen, leer begrijpen in beelden, veelomvattende beelden, in plaats van wederom alles eerst afzonderlijk te bezien om zo het geheel te ontleden.

De mens die zichzelf leert kennen en daarmee de de stap moet nemen naar de verandering, het zijn, zal in de eerste plaats volgens mij zijn denkprocessen moeten wijzigen. Ik veronderstel dat

daarbij ook in de stof zich wijzigingen zullen gaan voltrekken die enigszins doen denken aan hetgeen wij ook in de sferen meemaken.

De geestelijke bewustwording, de ontplooiing van het ego, zal mijns inziens niet alleen ontstaan door het meer totaal zien - dus een uitbreiding van het conceptievermogen, maar ook door een minder scherpe scheiding tussen emotionele waarden, verstandelijke waarden en waarnemingswaarden. De mens is te zeer, zelfs wanneer hij zichzelf reeds redelijk kent, geneigd alles in vakjes in te delen. Kijk niet naar de steentjes, maar naar het mozaïek dat zij vormen. Ook voor u moet dit reeds enigmatische bereikbaar zijn, wanneer u maar probeert niet elk feit als op zich staand te beschouwen, maar het altijd weer blijft bezien in verband met de veranderingen die zich in, rond en aan u voltrekken. Hierdoor krijgt u een weliswaar wat persoonlijker, maar toch reeds van de associaties ontdaan en dus vrijer erkennen dat een juistere emotionele benadering van het bestaan in zal houden en daarnaast even grotere wijsheid, waardoor u de waarden leert doorschouwen die anderen u als leerstellingen en zogenaamde waarheden voorleggen.

En hiermede kan ik mijn bijdrage wel beëindigen. Mijn voorganger heeft het over olympiade gehad. Nu, in die termijn hoop ik maar dat bij dit betoog niet enkele dames hijgend en met twee of meer ronden achterstand binnen komen strompelen.

Vraag: U kent ook de olympiade?

Antwoord: Ik heb nog de olympiade van de lange kniebroeken meegemaakt, zonder deelname van dames. Indien u interesse daarin hebt, kunt u mij dus meteen in de tijd placenten. Ik eindig met een improvisatie.

God schildert met gedachten en uit oneindigheid put hij een werkelijkheid die wij dan noemen eeuwig leven.

Met al ons zijn en streven vinden wij, waar wij ook gaan, de tekenen van zijn bestaan; nog niet zojuist omschreven, maar kenmerk toch van Zijn.

Wij zoeken te omschrijven, wat God dan voor ons is, wat werkelijkheid moet zijn en hoe de werkelijkheid zal blijven, of welk gemis ons kwelt.

Wij spreken van de duivel en engel, van schurken en een held, en vormen al tezamen tot register van namen, geschreven in woorden van te lange duur, een literatuur.

Eindelijk beseffen wij: alles hangt samen. De schurk en de held behoren te saam en het naamloze is noodzakelijk verbonden met dat wat zich onderscheidt door zijn naam.

De tijd en de vergankelijkheid behoren met eeuwigheid verbonden te zijn. Er is geen kracht die deze dingen kan scheiden.

Wanneer wij een beeld geven van werkelijkheid, dan hebben wij de tegendelen beiden, één geheel in één enkel beeld.

Zo speelt dan menselijk denken en menselijk vernuft en schildert, als God reeds zo lang heeft gedaan, zich langzaam een samenhangend beeld van de tegendelen van bestaan.

Het zoekt zichzelf te verkennen in alles wat tegendelen heet. Maar daar het voor zichzelf en in zichzelf nog niet weet: ik ben de beide tegendelen samen, doch nog zichzelf zoekt als waarde, eenzaam, tegengesteld aan het andere dat is, blijft er een gemis in het beeld, waarin het Ik nog niet past.

Tot de mens zichzelf verrast door niet meer over zichzelf te denken, geen aandacht meer te schenken aan zichzelf en zo, de tegendelen spelend uitbeeldend voor zichzelf, zichzelf beseft, en

beseffend zichzelf in beide tegendelen zichzelf verheft boven de beperktheid van menselijk leven.

Dan vindt hij in dit leven de eeuwigheid, omdat uit tijdloosheid én uit de tijd zijn leven is geboren en de sporen die hij ziet van al wat vergaat, voor hem worden beelden van een werkelijkheid die in hemzelf gelijktijdig herontstaat. Zo leeft hij dan met Al en God in eeuwigheid.

Goedenavond.

d.d. 18 oktober 1968